

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Tegen, Årjängs kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610029 Tegen
Mittpunktskoordinat:	1293960 – 6579700
Totalareal:	11,3 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekade enligt Habitatdirektivet
Fastigheter:	Årjängs kommun: Silbodals-Tegen 2:1
Ägandeförhållanden:	Statligt

Beskrivning av området

I det stora barrskogsområdet öster om sjön Västra Silen ligger gården Tegen. Området utgör rester från det äldre odlingslandskapet i trakten. Natura 2000-området omfattar hela Tegens inäga och gårdsbyggnader. Kring gårdsbyggnaderna ligger blomsterrika ängar, vilka delvis är trädbeklädda. Den rika florán kan dels förklaras av kalkförekomster i berggrunden och dels av tidigare långvarig hävd. Tegens ängar hyser arter som brudsporre, nattviol, jungfrulin, slåttergubbe, fältgentiana och smörboll. De gamla åkrarna på inägan har inte plöjts på flera decennier, varför ängsfloran även har spritt sig in på dessa marker.

Trädsiktet består bland annat av lind, ask, hassel, björk, asp, sälg och en. I busksiktet påträffas även de mer ovanliga arterna olvon och skogstry. Ett intressant och imponerande inslag i vegetationen är en kraftig, flerstammig lind i områdets östra del. Flera hamlade träd förekommer även i området, vissa av dem aktivt hamlade och vissa övergivna. Antalet värdefulla hagmarksträd är högt, 65 stycken noterades under Ängs- och betesinventeringen sommaren 2004.

Tegen brukades aktivt fram till 1980-talet, varefter beslutsfattande kring bildande av naturreservat påbörjades. Extensiv slåtter och bete skedde fram till 2001. Därefter hävdas gårdens inäga mer intensivt genom årlig slåtter och bete. Slåtter sker främst i de centrala delarna och bete till större del i områdets yttre delar. Slåtter sker till viss del enligt gammal tradition och följs av efterbete. Efterbete samt övrigt bete sker främst med nötkreatur.

Tegen är med i Värmlands kulturmiljöprogram med motivering att ”Tegen utgör en ovanligt väl bibehållen rest av lövängsbruk med höga botaniska, landskapsmässiga och kulturhistoriska värden”. Området finns även med i det nationella bevarande programmet för odlingslandskapet samt klassas till den högsta värdeklassen i 1994-års ängs- och hagmarksinventering. Odlingsrösen, brukningsvägar och rester av gärdesgårdar samt förekomst av hävdgynnad flora vittnar om gamla tiders småskaliga och variationsrika jordbruk.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
6270	Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ	3,4	6,4 betas
6510	Slätterängar i låglandet	6,8	3,2 slåttas

(Arealen i ”nytt förslag” motsvarar åtgärdsplanens arealer som betas och slåttas).

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Tegen är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyperna i Natura 2000-området Tegen.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (6270)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 6,4 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Betesmarken ska vara väl avbetad varje år vid vegetationsperiodens slut. Med väl avbetad menas att marken har en grässvål som är kortbetad/kortsnaggad. Kännetecknen för en väl avbetad grässvål är att den är väl sammanhållen och att gräs inte har hunnit gå i ax. Det finns vidare få rator och tuvbildningar i en väl avbetad grässvål. - Frekvensen av negativa indikatorarter som (ange) är mindre än 1 %. - Krontäckningen av träd och buskar som vuxit upp i välhävdad landskap ska vara mellan 3-5 %? Vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma. - Antalet grova, ihåliga eller på annat sätt värdefulla träd ska bibehållas eller öka. Antalet träd ska vara minst x st. <p><i>Typiska arter</i></p>
Slätterängar i låglandet (6510)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 3,2 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Hela arealen ska ha välhävdad gräsmark varje år vid vegetationsperiodens slut. Med väl hävdad menas att vegetationshöjden vid vegetationsperiodens slut i genomsnitt är högst x cm på torra-friska marker och y cm på fuktiga marker, samt att lövförna inte täcker mer än w %. - Frekvensen av negativa indikatorer som x bör vara högst x %.

	<ul style="list-style-type: none"> - Krontäckning av träd och buskar ska vara? Vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma. - Hamlade träd? - Antalet grova och ihåliga träd? <p><i>Typiska arter</i></p>
--	---

*/Bevarandemål och areal fastställs efter basinventeringen

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att naturtyperna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

- Naturtyperna kräver årlig skötsel. Skötseln skall vara utformad enligt traktens tradition och objektets speciella natur- och kulturvärden. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för den fortsatta skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slätter även fortsättningsvis hävdas genom slätter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas. *Slätterängarna* hävdas alltid genom slätter, höbärgning och röjning av igenväxningsvegetation. Efterbete, lövtäkt och fagning rekommenderas även. De *artrika låglandsgräsmarkerna* kan skötas antingen som slätterängarna eller genom beteshävd.
- De ekologiska krav som de för naturtypen karaktäristiska arterna har ska uppnås genom skötseln, så att de kan finnas kvar eller öka i antal.
- I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom gödsel från djur på bete), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av främmande arter.
- Högst 25 % krontäckning av träd och buskar tillåts för dessa naturtyper. (För att uppfylla EU:s krav till miljöstud krävs oftast en lägre krontäckning)
- Gamla hagmarksträd som vuxit upp solexponerade ska vara solexponerade även fram över. Detta för att gynna arter som är beroende av denna typ av träd, hit hör främst lavar och insekter.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Några direkta hotfaktorer förekommer i dagsläget inte mot Tegens ingående naturtyper. Årlig slätter förekommer på *slätterängarna* och de *artrika låglandsgräsmarkerna* hävdas genom bete. Röjning av igenväxningsvegetation samt reglering av träd- och buskskikt sker även. Skötseln sker till viss del med gamla skötselmetoder och traditionella redskap. Utebliven och felaktig skötsel är annars det största hotet mot dessa naturtyper. Gödslingspåverkan och försurande effekter från luftburna föreningar kan på sikt komma att påverka floran negativt.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmer bidrar på olika sätt till att naturtyperna *artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ* samt *slätterängar i låglandet* ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus i Natura 2000-området Tegen.

Gällande regelverk 2006

- Enligt 12 kap 8 § miljöbalken är brukaren skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden vid all markanvändning i jordbruket.

- Enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket får jordbruksmark tas ur produktion först efter anmälan till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att förbjuda en ändrad markanvändning.
- Miljöstödsersättningar för bete för de arealer som uppfyller krav på ersättningar från LBU-programmet (EU:s miljöstöd för biologisk mångfald i betesmarker och slåtterängar).
- Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område (7 kap 28 a § miljöbalken). *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, hela Natura 2000-området.

Större delen av Natura 2000-området omfattas sedan flera år tillbaka av miljöstöd och sköts enligt upprättad åtgärdsplan. Åtgärdsplanens syfte är att bevara och förstärka den hävdgynnade vegetationen, samt de i området övrigt höga kulturhistoriska värdena. Reservatsbildning av Tegens Natura 2000-område är sedan flera år tillbaka under utredning. Genom reservatsbildningen kommer hävden av Tegens äng- och betesmarker att säkerställas och övrig exploatering att förhindras. Genom reservatsbildning med en välanpassad skötselplan erhålls ett fullgott skydd för Natura 2000-området. Reservatsbildningen bör slutföras senast år 2010.

Bevarandestatus idag

6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ *och*

6510 Slåtterängar i låglandet

Nationellt

De äldre typerna av fodermarker, ängar och betesmarker, som tidigare varit dominerande både arealmässigt och ekonomiskt har fått minskad ekonomisk betydelse. Särskilt slåtterängarna har nästintill helt och hållet utgått ur jordbruksproduktionen. Av den ängsareal som fanns för hundra år sedan återstår endast en ytterst liten rest. Inom det nuvarande miljö- och landsbygdsprogrammet hävdas cirka 6000 hektar ängsmark och ca 400 000 hektar betesmark. På grund av att stora arealer har försvunnit är många av de kvarvarande ängs- och hagmarksarterna starkt hotade och trängda. Vissa områden hyser idag endast senila populationer av typiskt förekommande kärlväxter. Hur länge dessa kommer att fortleva är svårt att bedöma, utan lämplig skötsel kommer de på sikt att försvinna.

Tegen

6270 Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ

Vissa delar av gräsmarkerna har restaurerats under slutet av 1900-talet då sly och annan igenväxningsvegetation spridit sig in på området. De artrika låglandsgräsmarkerna är nu till stor del röjda och betas sedan flera år tillbaka. Här finns hävdgynnade arter som granspira, smörboll och brudsporre. Hävden bedöms de senaste åren varit tillräcklig och bevarandestatusen bedöms i dagsläget utifrån befintlig information vara gynnsam. Närmare inventering krävs dock för att fastställa bevarandestatusen.

6510 Slätterängar i låglandet

Tegens slätterängar har hävdats kontinuerligt under mycket lång tid, varför de hyser en mycket artrik flora. Under 1980- och 1990-talet var dock hävden bristfällig. Restaurering i form av slyröjning samt återupptagen årlig slåtter har gett goda resultat. Naturtypstypiska arter som förekommer är exempelvis darrgräs, hirsstarr, ormrot, slåtterfibbla, smörboll, prästkrage och ängsvädd. Både antalet hävdgynnade arter och frekvensen av dessa är god. Hävden bedöms de senaste åren varit tillräcklig och bevarandestatusen bedöms i dagsläget utifrån befintlig information vara gynnsam.

Uppföljning

För att bedöma ingående naturtypers bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras.

För tillfället pågår ett nationellt projekt där metoder och arbetssätt anpassade för övervakning av Natura 2000 arbetas fram. Tillsviare ges här exempel och förslag på tänkbara uppföljningsmetoder och/eller parametrar.

- Fjärranalys för kontroll av bibehållen areal.
- Fältkontroll av hävd och igenväxningsgrad (kan göras i samband med miljöstödskontroller).
- Återkommande inventeringar av naturtypernas typiska arter och övriga rödlistade arter av intresse.

Bilaga

1. Karta med Natura 2000-området.
2. Karta över ingående naturtyper (klar efter basinventeringen)

Referenser

Ehrenroth, B. & Schützer, J. 1996. *Värmländsk natur – en reseguide*. 3:e upplagan. Trio Tryck AB. Örebro.

Länsstyrelsen i Värmlands län, Naturvårdsenheten. *Ängar och hagar i Värmlands län*. Rapport nr 1994:20. Karlstad.

Länsstyrelsen i Värmlands län, Lantbruksenheten. 2001. *Åtgärdsplan för bevarande av betesmarker och slätterängar vid Tegen*. Karlstad.

Länsstyrelsen i Värmlands län. 1988. *Naturinventering av Årjäms kommun – Lång version*. Karlstad.

Länsstyrelsen i Värmlands län. *Beslutsunderlag och skötselavtal till Tegens naturreservat*.

(opublicerat)

Länsstyrelsen Värmland. *Ängs- och betesinventeringen 2004*. (opublicerat)

Löfroth, M m.fl. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket natura 2000*. Naturvårdsverket. Naturvårdsverket. *Natura 2000 - Art och naturtypsvisa vägledningar*.

(<http://www.naturvardsverket.se>) 04-11-24

Naturvårdsverket. 2004. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*. Version 4: 2004-05-07.